

**ПРИВАТНА УСТАНОВА
ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
«БЕЙТ-ХАНА»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор

ПУ ЗВО МПІІ «Бейт-Хана»

«БЕЙТ-ХАНА»

Р. С. Аронова

«11» березня 2025 року

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ**

Розглянуто та схвалено на засіданні
Вченої ради інституту
протокол № 07 від 10 березня 2025 р.
Затверджено наказом ректора
від 11 березня 2025 р. № 01-001-02 кі/тр

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО СТРУКТУРИ Й ОФОРМЛЕННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

1.1. Вимоги до структурних елементів бакалаврської роботи

Бакалаврську роботу умовно поділяють на:

- вступну частину
- основну частину;
- додатки.

Вступна частина містить такі структурні елементи:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за потребою).

Титульний аркуш є першою сторінкою бакалаврської роботи і править за основне джерело бібліографічної інформації, необхідної для оброблення та пошуку документа. Титульний аркуш містить дані, які подають у такій послідовності:

- назва міністерства і навчального закладу;
- гриф допущення до захисту;
- повна назву документа;
- підпис відповідальних осіб, включаючи керівника роботи;
- рік написання бакалаврської роботи.

Приклад оформлення титульних аркушів наведено у додатку А.

Зміст розташовують безпосередньо після титульного аркушу, починаючи з нової сторінки. До змісту включають: перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів; вступ; послідовно перелічені назви всіх розділів, підрозділів, пунктів і підпунктів (якщо вони мають заголовки) бакалаврської роботи; висновки; рекомендації; список використаних джерел, назви додатків і номери сторінок, які містять початок матеріалу.

Усі прийняті у бакалаврській роботі малопоширені умовні позначення, символи, одиниці, скорочення і терміни пояснюють у переліку, який вміщують безпосередньо після змісту, починаючи з нової сторінки. Незалежно від цього за першої появи цих елементів у тексті роботи наводять їх розшифровку.

Основна частина містить такі структурні частини:

- вступ;
- розділи;
- висновки;
- список використаних джерел.

Вступ має бути компактним, його орієнтовний обсяг становить 4-5 сторінок. Основним у вступній частині є визначення науково-категоріального апарату дослідження, про найважливіші поняття якого йшлося вище. Вступ має віддзеркалювати ту теоретичну роботу, яку автор виконав згідно з рекомендаціями, поданими вище. Тут важливо зробити теоретичний аналіз проблеми і попереднього досвіду її вивчення, здійснити її методологічне обґрунтування та логіко-історичний аналіз, дати оцінку інноваційної, теоретичної та практичної значущості дослідження.

У вступі подається загальна характеристика бакалаврської роботи, а саме:

- обґрунтування вибору теми дослідження (висвітлюється зв'язок теми бакалаврської роботи із сучасними дослідженнями у відповідній галузі знань шляхом критичного аналізу з визначенням сутності наукової проблеми або завдання);
- мета і завдання дослідження відповідно до предмета й об'єкта дослідження;
- методи дослідження (перераховуються використані наукові методи дослідження
- та змістовно відзначається, що саме досліджувалось кожним методом; обґрунтовується вибір методів, що забезпечують достовірність отриманих результатів і висновків);
- особистий внесок здобувача (якщо в бакалаврській роботі використано ідеї або розробки, що належать співавторам, разом з якими студентом опубліковано наукові праці, обов'язково зазначається конкретний особистий внесок студента у такі праці або розробки; майбутній фахівець має також додати посилання на праці співавторів, у яких було використано результати спільних робіт);
- апробація матеріалів дослідження (зазначаються назви конференції, конгресу, симпозіуму, семінару, школи, місце та дата проведення);
- структура й обсяг бакалаврської роботи (анонсується структура бакалаврської, зазначається її загальний обсяг).
- практичне значення отриманих результатів – надаються відомості про використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх практичного використання.

Бакалаврська робота має містити 2-3 розділи. *Розділи* (глави, параграфи) бакалаврської роботи мають за своєю назвою, структурою, змістом повністю відповідати завданням дослідження. Кожен розділ починають з нової сторінки. Слід уникати повторів, викладати матеріал у логічній послідовності, якісно. Кожен розділ необхідно завершувати короткими висновками, які узагальнюють результати дослідження. Розділи бакалаврської роботи можуть поділятися на *підрозділи* (нумерація складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремлених крапкою. Розділи і підрозділи нумеруються арабськими цифрами.

У розділах бакалаврської роботи має бути вичерпно і повно викладено зміст власних досліджень студента, зроблено посилання на всі наукові праці, наведені у вступі. Список цих праць має також міститися у списку використаних джерел.

Робота над науковою темою, як правило, починається з пошуку й первинного ознайомлення з необхідною літературою. Її вивчення становить окремий етап дослідження, під час якого закладається ґрунтовна теоретична база подальшої роботи, визначаються наукові засади порушеної студентом проблеми. Результати вивчення й аналізу літературних джерел подаються у *першому теоретичному розділі* бакалаврської роботи. Він може складатися з 2-3 параграфів, один із яких має містити аналітичний огляд вітчизняних та зарубіжних публікацій з теми дослідження. У цьому параграфі

студентом подаються наукові результати, одержані різними авторами, які досліджували певну проблему, інтерпретуються наукові факти в аспекті теми бакалаврської роботи. Спочатку аналізуються філософські та історико-педагогічні джерела, погляди класиків на проблему, що розглядається (у хронологічній послідовності). Потім праці зарубіжних та вітчизняних науковців, які вивчали проблему системно або аспектно.

У разі використання наукових результатів, ідей, публікацій та інших матеріалів інших авторів у тексті бакалаврської роботи обов'язково мають бути посилання на публікації цих авторів. Фрагменти оприлюднених (опублікованих) текстів інших авторів (цитати) можуть включатися до бакалаврської роботи виключно із посиланням на джерело. Надзвичайно цінно висловити в бакалаврській роботі власне ставлення до позиції авторів аналізованих праць, обґрунтувати власну точку зору. Для того, щоб аналіз був глибоким, повним і враховував сучасні тенденції в розвитку теорії та практики, слід ознайомитись із фаховою періодикою за останні роки і подати огляд статей, присвячених досліджуваній проблемі. Цей параграф має закінчитись висновками про стан вивчення обраної для бакалаврської роботи теми, значущість подальших наукових пошуків у напрямку, визначеному студентом.

Розкриваючи психологічні основи досліджуваної проблеми, студент аналізує погляди науковців на зміст основних психолого-педагогічних понять, уточнює їх визначення, досліджує психологічні механізми процесів засвоєння знань, вироблення певних умінь, здійснює відбір психологічних теорій, які стануть підґрунтям для розробки автором методики дослідження.

Зміст, структуру експериментально-дослідного навчання або виховання, вихідні положення експериментальні програми і методики, докладний опис ходу і результатів формуального експерименту студент подає у другому, експериментальному, розділі. Цей розділ в окремому параграфі може містити опис *практичної частини* дослідження (власні емпіричні чи експериментальні дослідження студента та їхні результати). Інколи їх оформлюють в окремому, 3-му розділі. Так, подають детальний опис досліджуваної групи чи вибірки, обґрунтовують добір методик дослідження та окремих методів, які застосовувалися у процесі роботи, а також експерименту і описують етапи експерименту та їхню послідовність.

Опис процесу дослідження повинен бути інформативним щодо особливостей побудови дослідження, застосованих методик та послідовності їхнього подання, умов, за яких проводилося дослідження. Слід обґрунтувати вибір методів та методик: пояснити, чому обрано той чи інший метод чи методику. Якщо автором бакалаврської роботи розроблено методику (опитувальник, анкету, експеримент тощо), слід представити дані, які підтверджують її надійність та валідність. Загальновідомі методики не потребують детального опису. Набір методик, які використовувалися у дослідженні, подають у Додатках.

Аналіз отриманих результатів виконують із застосуванням методів статистичного опрацювання результатів, які обирають згідно з метою, завданнями і специфікою дослідження. Якщо неможливо застосувати засоби статистики, виконують змістовний аналіз даних. Адекватність застосованих

методів статистичного аналізу відображає рівень теоретико-методологічної підготовки студента.

Заключну частину роботи називають «Висновки» або «Висновки та рекомендації». Заключна частина подає в концентрованому вигляді основні результати дослідження, висновки, що охоплюють весь комплекс поставлених перед магістрантом завдань. Найважливішим у цій частині є ті пропозиції, методичні рекомендації, реалізація яких, на думку автора, сприятиме вдосконаленню педагогічного процесу, розв'язанню певного кола проблем.

Висновки подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. Необхідна узгодженість висновків із завданнями дослідження. Перш ніж переходити до написання висновків, доцільно ще раз перечитати завдання, які ставились дослідником на початку роботи, а потім згідно із ними послідовно розкривати досягнуті результати. До кожного завдання дослідження має бути 1-2 висновки. Орієнтовний обсяг цієї частини – 3-5 друкованих сторінок.

Завершуючи висновками дослідження, слід чітко й конкретно вказати, яке саме нове педагогічне знання здобув студент. Доцільно також наголосити, яке воно має значення для науки і практики, які теоретичні положення розвиває, чим їх доповнює, що нового вносить у методику роботи з означеної проблеми.

Якщо в меті і завданнях автор сподівався з'ясувати певні питання, проблему, розробити необхідні критерії, визначити ефективність умов, методики тощо, то у висновках має бути сказано, що ж нового вдалось установити, в чому полягає суть пропонованих умов чи методики, а також у чому саме вбачається їх результативність.

Висновки мають містити положення, які студент може винести на захист, а саме; сукупність одержаних теоретичних положень і практичних рекомендацій, які можна використати в науковій і практичній діяльності. Усі встановлені нові положення краще викладати за змістом, а не описувати (перераховувати) у вигляді анотації. Добре, коли автор заявить про власні здобутки у порівнянні з уже відомими положеннями з даної проблеми, теорії, методики. До теоретичної новизни у висновках можна віднести підтвердження концептуальних положень, виявлені закономірності, обґрунтований понятійний апарат тощо. У висновках про практичну новизну обґрунтовується нова система, правило, пропозиція, рекомендація, засіб та ін.

Доцільно висловити власне бачення подальших перспектив дослідження проблеми. На основі отриманих в роботі результатів та узагальнених висновків мають бути представлені розроблені студентом практичні рекомендації для педагогів/практичних психологів, що працюють у відповідних галузях з певною категорією клієнтів.

Список використаних джерел подають за алфавітним принципом: український алфавіт береться за основу для подання літератури, написаної кирилицею, англійський – для літератури латинських абеток. Перелік джерел, на які є посилання в основній частині бакалаврської роботи наводять у кінці тексту бакалаврської роботи, починаючи з нової сторінки. У відповідних місцях тексту мають бути посилання у квадратних дужках. Бібліографічні описи літературних джерел у списку наводять відповідно до чинних

стандартів з бібліотечної та видавничої справи (ГОСТ 7.1–84 Бібліографічні описи документу. Загальні вимоги і правила складання). Приклади оформлення бібліографічних описів наведено у додатку В.

Додатки розміщують після основної частини бакалаврської роботи. Зазвичай вони вміщують матеріал, який:

- є необхідним для повноти дослідження, але включення його до основної частини може змінити впорядковане й логічне уявлення про роботу;
- не може бути послідовно розміщений в основній частині бакалаврської роботи через великий обсяг або способи відтворення.

Додатки до бакалаврської роботи можуть містити:

- інструкції та тексти методик, застосовані в процесі виконання роботи;
- список скорочень, застосованих у тексті або у таблицях роботи;
- результати емпіричних досліджень (у зведених таблицях);
- таблиці проміжних цифрових даних тощо;
- ілюстрації;
- опис комп'ютерних програм, розроблених у процесі виконання роботи;
- інші допоміжні матеріали.

2.2. Правила оформлення бакалаврської роботи

2.2.1. Загальні вимоги до оформлення і представлення тексту

Бакалаврська робота має бути написана державною мовою, чітко і зрозуміло викладена, з правильно вибудованими реченнями, без зайвого нагромодження складних синтаксичних структур. Необхідно правильно вживати педагогічні та психологічні поняття і терміни. Для досягнення точності важливо звіряти з підручниками і словниками. Безумовно, робота має бути грамотно викладена – стилістично та орфографічно. Граматичні помилки та друкарське огріхи не допустимі.

Оскільки бакалаврська робота є науковим дослідженням, мовне оформлення тексту повинне відповідати головним вимогам наукового викладу. Для наукового тексту притаманний формально-логічний спосіб викладення матеріалу, смислова завершеність, цілісність і зв'язність. Об'єктивність викладу матеріалу забезпечується також і вказівками на джерело повідомлення чи певної думки. У процесі мовного оформлення слід дотримуватися смислової точності та ясності викладу як провідних умов науковості інформації. У сучасній науковій літературі особливий стиль викладення матеріалу змінюють на безособовий: займенник «Я» не вживається, а займенник «ми» поступово виходить із ужитку. Безособовий стиль полягає у таких формулюваннях: «Можна вважати..., виявлено..., доведено..., розроблений комплексний підхід...».

Структура роботи повинна відповідати її змісту: виділення розділів, підрозділів, пунктів спрямоване на висвітлення головної ідеї і підпорядковане внутрішній логіці роботи. Слід стежити, щоб стрижнева ідея роботи не губилася десь у хащах розділів та підрозділів, а її головна думка червоною ниткою проходила через увесь текст.

Бакалаврську роботу виконують машинним (за допомогою комп'ютерної техніки) способом і публікують на принтері з одного боку аркуша

білого паперу А4 (210x297 мм), шрифт друку має бути чітким, щільність тексту – однаковою. Основний текст роботи слід набирати шрифтом Times New Roman (розмір 14) через 1,5 інтервали, абзацний відступ – 125 мм, вирівнювання тексту в абзаці – за шириною, додержуючись такої ширини полів: ліве – 25 мм, верхнє і нижнє – 20 мм, праве – 10 мм.

Обсяг роботи – **40-60** сторінок комп'ютерного набору. Обсяг роботи обраховується як кількість сторінок, на яких представлено текст роботи, починаючи від титульного листа до кінця Висновків. Список літератури і Додатки в обсяг роботи не враховують. Загальний обсяг огляду літератури не повинен перевищувати 20% обсягу основної частини бакалаврської роботи.

Титульний аркуш залічують до загальної нумерації сторінок, але номер сторінки на титульному аркуші не зазначають. Сторінки нумерують у верхньому правому кутку аркуша. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, таблиць, рисунків подають цифрами без знака №.

У тексті роботи назви складових частин роботи (зміст, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел, додатки) друкують з нової сторінки посередині рядка, крапку в кінці назви не ставлять. Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх розділяють крапкою. Перенесення слів у заголовку розділу не допускається. Заголовки і підзаголовки виділяють від основного тексту зверху і знизу одним інтервалом.

Розділи, підрозділи, пункти бакалаврської роботи слід нумерувати арабськими цифрами. Розділи бакалаврської роботи повинні мати порядкову нумерацію в межах викладання суті бакалаврської роботи і позначатися арабськими цифрами без крапки, наприклад, 1, 2, 3 і т.д. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу, наприклад, 2.1. (перший підрозділ другого розділу). Після номера підрозділу ставлять крапку; назву підрозділу друкують у тому самому рядку; у кінці назви підрозділу крапку не ставлять. Назви підрозділів друкують посередині рядка. Якщо підрозділ містить пункти, то нумерація пунктів здійснюється аналогічно до нумерації підрозділів, наприклад, 1.3.2. (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Нумерацію і заголовки пунктів друкують у рядку основного тексту з абзацного відступу. Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу, а також пункту і підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

Важливо при підготовці рукопису бакалаврської роботи забезпечити поділ тексту на абзаци. Студенти мають знати, що кожен абзац відповідає певній мікротемі, містить певну завершену думку, виражену кількома реченнями. Правильно структурований текст полегшує сприймання, дозволяє стежити за ходом розвитку думки автора.

2.2.2. Цитування та посилання на різні елементи

У тексті бакалаврської роботи є два види посилань.

По-перше, це посилання на використану літературу. Текст бакалаврської роботи може включати посилання як відзначені лапками (цитування) й індексом посилання на джерело з точними вихідними даними, так і переказані власними словами автора роботи (без лапок), але також із указівкою джерела. Цитування має бути повним, допускається пропуск слів, речень, абзаців без перекручення авторського тексту. Випущений текст позначається

трьома крапками. Розділовий знак, який стояв перед пропущеним знаком, не зберігається. Кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело. При непрямому цитуванні (переказі) слід бути гранично точним у викладанні думок автора і давати відповідні посилання на джерело. Посилання у тексті роботи на джерело слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «.....» [1-3, 5].

Якщо використовують відомості, матеріали із джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул із джерела, на яке дано посилання в роботі. Рекомендується в основному тексті давати посилання на особисті наукові праці (якщо вони є).

Другий вид посилань – це посилання на елементи бакалаврської роботи. При посиланнях на розділи, підрозділи, пункти, додатки зазначають їх номери. Наприклад: «... у розділі 3 ...», «... дивись 2.3 ...», «... відповідно до 1.2 ...».

За необхідності посилання на ілюстрації роботи вказують порядковий номер ілюстрації, наприклад, «... на рисунок 1.2 ...» або «... як це показано на рисунку 1.2».

На всі таблиці роботи мають бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» у тексті пишуть повністю наприклад, «... у таблиці 1.2 ...». При повторному посиланні на таблиці й ілюстрації потрібно вказувати скорочено слово «дивись», наприклад, «... див. таблицю 1.3 ...» чи «...див. рисунок 1.2 ...».

2.2.3. Розміщення ілюстрацій

Бакалаврська робота обов'язково має включати узагальнені числові дані, одержані в ході дослідження. Як правило, вони подаються у вигляді таблиць, графіків, схем, діаграм тощо. Діаграми та графіки застосовують для унаочнення результатів статистичного опрацювання даних, одержаних у процесі дослідження. Від студента вимагається забезпечити високу точність цих матеріалів, їх глибокий аналіз та інтерпретацію.

Ілюстрації (блок-схеми, схеми, графіки, діаграми, фотознімки, рисунки) разом з їх назвами слід розміщувати в бакалаврській роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації мають бути посилання в роботі. Ілюстрації, розміщені на окремих сторінках бакалаврської, включають до загальної нумерації сторінок роботи. Рисунок або схему, розміри яких більше формату А4, враховують як одну сторінку. Листи більшого формату розміщують у кінці роботи після висновків чи рекомендацій (якщо вони є) у тому порядку, в якому вони згадуються у тексті.

Ілюстрації нумерують арабськими цифрами без знаку № порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках. Номер ілюстрації складають з номера розділу та порядкового номера ілюстрації в цьому розділі, відокремлених крапкою. Наприклад, «... Рисунок 1.2 ...» – другий рисунок першого розділу. Назва ілюстрації наводиться під нею знизу/з правого боку рисунка, після слова «Рисунок» і номера, наприклад: «Рисунок 2.1 – Графік...»

2.2.4. Оформлення таблиць

Таблиці слід розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вона

згадується вперше, або на наступній сторінці. Таблицю розташовують таким чином, щоб було зручно її читати без повороту переплетеного блоку роботи (чи з поворотом за годинниковою стрілкою).

Із нового рядка пишуть слово «Таблиця» з великої літери, після чого вказують порядковий номер. Таблиці нумерують арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, наведених у додатках. Номер таблиці складають із номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, «...Таблиця 1.2 ...» (друга таблиця першого розділу). Таблиця може мати заголовок, який друкують малими літерами (крім першої великої) і вміщують за таблицею після її номера. Наприклад:

Таблиця 2.5. Рівні сформованості готовності студентів до формування комунікативної компетентності молодших школярів

Назва має бути стислою та відбивати зміст таблиці. Таблицю з великою кількістю рядків необхідно переносити на наступну сторінку. При поділі таблиці на частини допускається її заголовок або боковик замінити відповідно номерами граф чи рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами в першій частині таблиці. Слово «Таблиця 1.2» та її назву вказують один раз зліва над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: «Продовження таблиці 1.2» із зазначенням номера таблиці.

Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення із заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф вказують в однині. Слово, що повторюється в якійсь графі, можна замінити лапками, два та більше слів при першому повторенні замінюють словосполученням слів «Те ж», а далі – лапками. Якщо цифрові чи інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

На всі таблиці повинні бути посилання в тексті роботи.

2.2.5. Написання формул і рівнянь

Формули та рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Формули та рівняння в бакалаврській роботі (за винятком формул та рівнянь, наведених у додатках) нумерують порядковою нумерацією арабськими цифрами в межах розділу. Нумерувати слід лише ті формули, на які є посилання у тексті. Номер формули або рівняння складають з номера розділу та порядкового номера формули або рівняння, відокремлених крапкою. Номер формули або рівняння зазначають на рівні формули або рівняння в круглих дужках у крайньому правому положенні на рядку, наприклад, (3.1) (перша формула третього розділу).

Наприклад:

Виразити відношення здобутих результатів на завершальному етапі навчання доцільно за допомогою формули (3.1), як-от:

$$\frac{K_{\gamma}}{A} = \frac{A_e}{3,4} = \frac{3,8}{3,4} = 1,12,$$

(3.1)

де K_u – коефіцієнт успішності, A_e – середньоарифметичний бал успішності в експериментальних класах, A_k – середньоарифметичний бал успішності в контрольних класах.

Номер, який не вміщується в рядку з формулою, переносять у наступний нижче формули. Номер формули при її перенесенні вміщують на рівні останнього рядка. Якщо формула знаходиться в рамці, то номер такої формули записують зовні рамки з правого боку навпроти основного рядка формули. Номер формули-дробу подають на рівні основної горизонтальної риски формули. Номер групи формул, розміщених на окремих рядках і об'єднаних фігурною дужкою (парантезом), ставиться справа від вістря парантеза, яке знаходиться в середині групи формул і звернене в бік номера.

Хоча формула наводиться посередині нового рядка, вона входить до речення як його рівноправний елемент. Тому в кінці формул і в тексті перед ними розділові знаки ставлять відповідно до правил пунктуації. Двокрапку перед формулою ставлять лише у випадках, передбачених правилами пунктуації: а) у тексті перед формулою є узагальнювальне слово; б) цього вимагає побудова тексту, що передує формулі.

Розділовими знаками між формулами, що йдуть одна за одною і не відокремлені текстом, можуть бути кома або крапка з комою безпосередньо за формулою до її номера. Розділові знаки між формулами при парантезі ставлять усередині парантеза. Після таких громіздких математичних виразів, як визначники і матриці, можна розділові знаки не ставити.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули чи рівняння, слід наводити безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі чи рівнянні. Пояснення значення кожного символу та числового коефіцієнта можна давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом «де» без двокрапки.

2.2.6. Оформлення додатків

Бакалаврська робота може містити додатки, які розміщуються після списку використаних джерел і не враховуються в загальну кількість сторінок даної роботи. Додатки слід оформлювати як продовження бакалаврської роботи на її наступних сторінках, розташовуючи додатки в порядку появи посилань на них у тексті бакалаврської роботи. Кожний такий додаток має починатися з нової сторінки. Додатки повинні мати спільну з рештою звіту наскрізну нумерацію сторінок.

Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично щодо тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої має бути надруковане слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад: «Додаток А», «Додаток Б» тощо.

Текст додатка за необхідності можна розділити на підрозділи, які слід нумерувати арабськими цифрами в межах кожного додатку. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатку (літеру) і крапку, наприклад, «А.2» (другий розділ додатку А), «Г3.1» (підрозділ 3.1 додатку Г) і т. д.

Ілюстрації, таблиці, формули та рівняння, розміщені в тексті додатку, слід

нумерувати арабськими цифрами в межах кожного додатка, наприклад, «Рисунок Г.2» – другий рисунок додатку Г; «Таблиця А.2» – друга таблиця додатку А, «формула (А.1)» – перша формула додатку А.

У посиланнях у тексті додатку на ілюстрації, таблиці, формули, рівняння рекомендується писати: «... на рисунку А.2 ...», «... у таблиці А.1 ...», «... за формулою (А.3) ...».

Джерела, що цитують тільки в додатках, мають бути розглянуті незалежно від тих, які цитують в основній частині роботи, та перелічені наприкінці кожного додатку в переліку посилань (список літератури). Форма цитування, правила складання переліку посилань повинні бути аналогічними прийнятим в основній частині роботи.

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Відповідно до Бухарестської декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі кожен член академічної й освітньої спільноти повинен прагнути до чесності та лише потім поширювати це прагнення на інших учасників освітнього та наукового процесу, послідовно утримуючись від брехні, шахрайства, крадіжок й інших форм нечесної поведінки, що викривляють парадигму освіти та науки. Академічна доброчесність вимагає, щоб студент, викладач, дослідник почували себе вільними від руйнівного впливу корупції й академічного консерватизму. Феномен академічної нечесності (недоброчесності, недобросовісності) є багатограним і може набувати різних проявів. У його основі лежить умисне порушення загальноприйнятих в академічному середовищі моральних і правових норм, зазвичай з метою отримання певних переваг.

Прояви академічної недоброчесності можна розділити на дві групи: недоброчесність в освітній діяльності та недоброчесність в науковій діяльності. Проте такий поділ є доволі умовним, адже в сучасних умовах освітня діяльність нерозривно пов'язана з науковою. При виконанні кваліфікаційної роботи студенти повинні дотримуватись принципів академічної доброчесності. Кваліфікаційну роботу студент має виконувати самостійно. Необхідно дотримуватись етики цитування, давати покликання на використані джерела, подавати достовірну інформацію про виконану роботу та її результати.

До проявів академічної недоброчесності також відносять:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження і/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства; неналежне цитування – використання неправильних покликань у тексті при оформленні прямих і непрямих цитат;
- обман – надання запевне неправдивої інформації щодо власної навчально-наукової (творчої) діяльності чи організації науково-дослідницького процесу; іноді до різновидів обману відносять: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

- фабрикація – вигадкування фактів, актуалізованих в освітньому процесі або науково-дослідницькій діяльності, що отримують подальше використання в кваліфікаційній праці з подальшим її оприлюдненням під власним авторством;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних результатів, що стосуються науково-дослідницької діяльності, до якої відносять викривлення фактів для підтвердження результатів власної навчально-наукової, науково-дослідницької праці з подальшим її оприлюдненням під власним авторством;
- шахрайство – підробка підписів в офіційних документах (залікових книжках, актах, звітах, угодах тощо), проходження процедур контролю знань підставними особами; здавання або репрезентація різними особами робіт з однаковим змістом як результату наукової діяльності.

Плагіатом (академічним плагіатом) вважають:

- відтворення текстів, таблиць, ілюстрацій та інших способів оформлення результатів інших авторів з представленням їх як власних;
- відтворення (неперервне або дискретне) великих за обсягом фрагментів чужих текстів із подальшим їх оприлюдненням під виглядом власної навчально-наукової чи науково-дослідницької праці, навіть за умови належних покликань;
- відтворення текстів інших авторів з подальшою мінімальною модифікацією (заміна деяких термінів, внесення незначних правок, зокрема переформулювання, зміна порядку слів і т. ін.) задля пристосування для власної навчально-наукової чи науково-дослідницької праці з подальшим її оприлюдненням під власним іменем;
- компіляція – вибіркове поєднання, перемішування кількох текстів інших авторів з подальшим оприлюдненням під власним авторством;
- переклад текстів інших авторів без зазначення джерела.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- покликання на джерела інформації в разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське й суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчально-наукової (творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Найпоширенішим проявом академічної недоброчесності безперечно є плагіат, тобто навмисне чи усвідомлене оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору (тексту або ідей) під іменем особи, яка не є автором цього твору, без належного оформлення посилань.

Здобувачам вищої освіти та їх науковим керівникам під час виконання кваліфікаційної роботи задля дотримання принципів академічної доброчесності пропонується використовувати онлайн сервіси з перевірки матеріалів робіт на плагіат та визначення рівня унікальності тексту.

ПОРЯДОК ЗАХИСТУ БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1. Рецензування роботи

Підготовка до захисту та захист є логічним завершенням виконання бакалаврської роботи.

Остаточний варіант відповідно оформленої бакалаврської роботи подається на кафедру у визначений термін. До завершеної бакалаврської роботи додається стислий відгук наукового керівника, в якому він оцінює як якість виконання самої роботи, так і працю студента над нею і робить висновок про можливість допуску роботи до захисту. Порушення студентом календарного плану виконання бакалаврської роботи та її здачі на кафедру фіксується науковим керівником, який інформує завідувача кафедри. Це питання виноситься на засідання кафедри.

Завершена робота повинна пройти попередній захист на кафедрі (згідно встановленого графіка). З цією метою створюється комісія зі складу викладачів кафедри, де обов'язково повинен бути присутнім науковий керівник. Комісія з'ясовує ступінь готовності роботи, відповідність її вимогам і рекомендує допустити (або ні) її до захисту на ДЕК. Остаточне рішення про допуск до захисту приймає завідувач кафедри. Робота не допускається до захисту і не зараховується у разі виявлення плагіату чи фальсифікації результатів дослідження.

Бакалаврська робота має бути обов'язково рецензованою. Рецензентом можуть бути: фахівці-практики, науковці, викладачі інших закладів вищої освіти.

Зовнішня рецензія надається у письмовому вигляді та у довільній формі і має містити такі складові:

- висновки щодо актуальності обраної теми, практичної значущості виконаної дипломної роботи;
- характеристику повноти завдання щодо розкриття теми дипломної роботи, відповідність змісту роботи до завдання;
- висновки щодо використання в роботі сучасних методів дослідження, методичних підходів до вдосконалення діяльності закладів освіти згідно з напрямом теми роботи, елементів наукової новизни;
 - оцінку конкретних пропозицій, рекомендацій щодо вдосконалення управління певними аспектами діяльності, підвищення його ефективності;
 - оцінку загальних вражень від бакалаврської роботи (оформлення, логіка, стиль і грамотність викладення тощо); інші питання на розсуд рецензента;
- висновок рецензента про відповідність якості виконаної бакалаврської роботи до вимог, що ставляться до таких робіт, про можливість допущення її до захисту.

Рецензент має підписатися із зазначенням свого прізвища, ім'я та по батькові, місця роботи і посади, яку займає і завірити підпис.

При негативній рецензії зовнішнього рецензента або наявності суттєвих зауважень щодо змісту та оформлення бакалаврської роботи вона підлягає доопрацюванню та представленню на повторне рецензування. Про даний факт

студент зобов'язаний обов'язково проінформувати керівника роботи та завідувача кафедри.

Не пізніше ніж за два тижні до захисту, відповідно із затвердженим графіком засідань Екзаменаційної комісії на підставі відгуку наукового керівника та рецензії, кафедра дає рекомендацію до захисту бакалаврської роботи студента. Не пізніше ніж за десять днів до захисту бакалаврська робота разом із рецензією, відгуком наукового керівника передається до навчальної частини для Екзаменаційної комісії.

3.2. Порядок захисту роботи

Захист бакалаврської кваліфікаційної роботи відбувається прилюдно на відкритому засіданні екзаменаційної комісії у терміни, визначені навчальними планами, і згідно з графіком, який затверджується ректором інституту.

До захисту роботи студент повинен підготувати доповідь, розраховану на 7-10 хвилин. Рекомендовано представити мультимедійну презентацію кваліфікаційної роботи, її основні результати або ілюстративний матеріал для членів ЕК.

У доповіді студент висвітлює актуальність, мету і завдання кваліфікаційної роботи, коротко характеризує основний зміст роботи, методикау і результати проведених досліджень, оголошує висновки та пропозиції. Читати під час захисту доповідь не рекомендується, а вільно висловлювати думку з мінімальною опорою на друкований текст.

Оцінювання рівня якості підготовки здобувача, який здобуває освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра, здійснюють члени Державної екзаменаційної комісії на підставі встановлених правил, принципів, критеріїв, системи і шкали оцінювання з використанням форм і методів діагностики.

Об'єктом оцінювання є сукупність знань, умінь і навичок, набутих компетенцій, відтворених у процесі виконання і захисту кваліфікаційної роботи.

Оцінювання рівня якості вищої освіти здійснюється членами Державної екзаменаційної комісії на підставі принципів: об'єктивності, індивідуальності, комплексності, етичності, диференційованого та компетентнісного підходу з урахуванням критеріїв оцінювання набутих загальних і професійних компетенцій.

Кваліфікаційна робота бакалавра як інструмент оцінювання має продемонструвати *вміння*:

- працювати з інформаційними джерелами (науковою спеціальною літературою, у т. ч. виданою іноземними мовами, матеріалами Інтернет);
- викладати матеріал логічно та аргументовано;
- використовувати статистичні та математичні методи аналізу досліджуваної проблеми;
- застосовувати сучасні наукові методи для проведення емпіричних досліджень;
- використовувати набуті навички для розроблення пропозицій і обґрунтування рекомендацій щодо предмета дослідження;
- узагальнювати результати та формулювати висновки щодо проведених досліджень.

3.3. Вимоги до презентацій

Презентація виступу на захисті бакалаврської роботи зазвичай не повинна перевищувати 20 слайдів, але краще вкласти матеріал у 15-16 слайдів (максимум 2 слайди на хвилину промови). Тло слайдів презентації бажано обрати одне для усієї презентації.

Можна скористатися шаблонами, які містить програма презентацій. Бажано, щоб кольори схем, діаграм, малюнків були яскравішими за тло, а отже краще використовувати світле тло з невеликою кількістю декоративних елементів. Ефекти анімації мають допомагати сприйманню інформації, а не бути самоціллю і не відволікати увагу слухачів від змісту презентації. Бажано не використовувати складних прописних шрифтів, розмір шрифтів має бути не менше, ніж 20-22 pt. В одному слайді доцільно вміщувати не більше, ніж 12-15 рядочків тексту.

Презентація виступу повинна містити:

- титульний слайд з назвою теми роботи, прізвищами виконавця роботи та наукового керівника;
 - короткий теоретичний вступ (вказати хто займався досліджуваною проблемою і які підходи обрано як методологічну основу дослідження) – 1-2 слайди;
 - мета дослідження – 1 слайд;
 - методи та методики дослідження – 1 слайд;
 - короткий опис найважливіших характеристик досліджуваної групи або вибірки – 1 слайд;
 - опис змінних і сталих – 1-2 слайди;
 - опис результатів дослідження – 10-12 слайдів; - висновки та рекомендації – 1-2 слайди.
- Класичні помилки презентації:
- забагато матеріалу на слайді; - забагато слайдів;
 - дуже швидко йдуть слайди; - малий шрифт;
 - надмірне «декорування»;
 - суцільний текст без схем, рисунків, таблиць;
 - тло слайду (шаблон) зливається з текстом або надміру яскравий, відволікає увагу;
 - невиправдане використання ефектів анімації.

3.4. Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи.

Критеріями оцінювання кваліфікаційної роботи є:

- чіткість, повнота та послідовність розкриття кожного пункту плану і теми роботи загалом;
- науковість стилю викладення;
- відсутність орфографічних і синтаксичних помилок;
- правильність оформлення роботи відповідно до вимог державних стандартів (при значних відхиленнях від встановлених вимог робота може бути недопущена до захисту або це суттєво вплине на загальну оцінку).

Оцінюючи кваліфікаційну роботу бакалавра, комісія враховує якість наукового дослідження, практичну значущість, відповідність оформлення

встановленим вимогам, вміння захистити сформульовані положення та висновки на засіданні ДЕК.

Кваліфікаційна робота оцінюється за 100-бальною шкалою та за шкалою ECTS. Крок накопичувальної шкали складає 1 бал, мінімальний бал – 0, мінімальний бал для отримання позитивної оцінки – 60, максимальний бал – 100.

У випадках, коли захист кваліфікаційної роботи визнається «незадовільним», члени ЕК вирішують, чи може студент подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням або зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену випусковою кафедрою.

Студент, який не захистив кваліфікаційну роботу, допускається до повторного захисту не менше, ніж через рік.

Після закінчення роботи ЕК голова складає звіт та подає його до навчального відділу. У звіті аналізуються: актуальність тематики, якість виконання кваліфікаційних робіт, уміння випускників застосовувати знання при вирішенні виробничих проблемних ситуацій, недоліки в підготовці, рекомендації щодо вдосконалення освітнього процесу.

Оцінка кваліфікаційної роботи бакалавра включає складові:

Таблиця 1

Складові оцінки кваліфікаційної роботи

Складові оцінки	Бали
1. Оцінка наукового керівника	
- Оформлення роботи	0-5
- Своєчасність подання окремих елементів роботи керівнику	0-5
- Теоретичні та аналітичні аспекти роботи	0-20
- Практичні аспекти роботи	0-20
2. Оцінка за публічний захист роботи	
- Якість доповіді та володіння матеріалом	0-30
- Якість презентації (демонстраційного матеріалу)	0-5
- Відповіді на питання членів ДЕК	0-15
Всього	max 100

Таблиця 2

Оцінка за 100-бальною шкалою та шкалою ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Пояснення
90–100	A	відмінно
83–89	B	добре
75–82	C	
68–74	D	задовільно
60–67	E	
0–59	FX	незадовільно з можливістю повторного допуску до захисту бакалаврської роботи наступного року

Питання членів ЕК поділяються на три групи:

- перша група питань («теоретичні») має бути спрямована на виявлення загального рівня теоретичних знань здобувача з проблематики роботи;
- друга група питань («системні») – на виявлення рівня системного мислення здобувача, його здатності бачити взаємозв'язки між явищами;
- третя група питань («практичні») – на перевірку обґрунтованості пропозицій, розрахунків, власних висновків здобувача.

У протоколі засідання державної екзаменаційної комісії, зокрема, виставляються оцінка керівника, фіксуються додаткові питання членів ДЕК та дається характеристика відповідей здобувача, оцінюється якість підготовленої доповіді та мультимедійної презентації, виставляється підсумкова оцінка, а також (за наявності) фіксуються особливі думки членів комісії.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНА УСТАНОВА
ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
«БЕЙТ-ХАНА»

**ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
БАКАЛАВРА**

на тему:

Спеціальність 053 Психологія

Бакалаврська робота допущена до захисту
рішенням засідання кафедри педагогіки та
психології

Протокол № ____ від ____ 202_ р.

Завідувач кафедри

_____ д. пед. н., професор Сапожников С. В.

Виконавець:

студент (ка) групи _____

(ПІБ)

Науковий керівник: _____

(науковий ступінь, вчене звання, ПІБ)

Оцінка за результатами захисту _____

Приклади оформлення списку літератури (за ДСТУ 8302:2015)

Характеристика джерел	Приклад оформлення
Книги <i>Один автор</i>	1. Федорова Л. Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті – 1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с. 2. Момот Т. Л. Пальчиками граємо – мову розвиваємо: Бібліотека логопеда-практика. Тернопіль: Навч. кн.– Богдан, 2018. 24 с.: іл.
<i>Два і більше авторів</i>	1. Кравченко Г. Ю., Сіліна Г. О. Інклюзивна освіта в ДНЗ. Харків: Ранок, 2018. 176 с. (Серія «Сучасна дошкільна освіта») 1 електрон, опт. Диск. 14 2. Дмитренко К. А., Коновалова М. В., Семиволос О. П., Бекетова С. В. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: метод. посіб. Харків: ВГ «Основа», 2018. 119 [1] с.: табл., схеми, рис. (Серія «Нові формати освіти»)
<i>Без автора</i>	1. Людський розвиток в Україні: трансформація рівня життя та регіональні диспропорції: у 2 т.: кол. моногр. Київ, 2012. 436 с. 2. Цивільний захист у ДНЗ / упоряд.: Л. А. Швайка. Харків: Вид. група «Основа», 2018. 159[1] с.: іл. (Серія «ДНЗ. Керівнику»).
Збірники	1. Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012. 464 с. 2. Волинь – край козацький: наук. зб.: матеріали наук.-практ. конф. з пед. краєзнавства (м. Луцьк – смт Торчин – смт Рокині, 25 жовтня 2018 р.) / ред. кол.: Г. Бондаренко, О. Дем'янюк, П. Олешко. Луцьк: ВІППО, 2018. 152 с.
Матеріали конференцій, з'їздів, тези доповідей	1. Предметна компетентність із фізики учня Нової української школи <i>Неперервна освіта в модусах минулого, теперішнього майбутнього</i> : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Луцьк, 24–26 травня) / уклад. В. О. Савош. Луцьк: Вежа-Друк, 2018. 236 с. 2. Збірник матеріалів обласної науково-практичної конференції «Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського в освітньому просторі Волині» – до 100-річчя від дня народження / упоряд. А. М. Луцюк. Луцьк: ВІППО, 2018. 172 с.
Багатотомні видання	Енциклопедія історії України: у 10 т. Київ: Наук. думка, 2013. Т. 10. 784 с.
Автореферати дисертацій	Старовойт С. В. Видавнича діяльність Національної академії наук України у 1918-1933 рр.: автореф. дис. ... канд. іст. наук. Київ, 2003. 20 с.